

MAGYAR KURIR

Indult. Rétsből, Pénteken: Januárius' 17-dik napján, 1817-dik esztendőben.

Szent Ilona.

Közönséges leveleinkben egy tudósítás jött ki ezen szigetről, melly az ott lévő állapotot értelmesen közli velünk: — „Szent Ilonáról (úgy mond) én sem irhatok egyebet annál, a' mit már mások sokan megírtak, tudniillik, hogy ez egy igen szomorú, magános, igen vad, egészen hozzájárulhatatlan, igen könnyen oltalmazható, tsaknem megátámadhatatlan, minden társalkodásnélkül való, a' legunalmasabb, legterméketlenebb, igen szegény, legdrágább, hanem arra a' célra, melyre most fordítatva van, legalkalmasabb hely ezen a' világon. —

Valósággal el lehet mondani, hogy ez ellen, kívülről, semmi próbatétel nem érne semmit. A' természet maga megerősítette ezt minden akadályokkal: 's az Angliai őrszáglozók még ma is újabbjabb mesterséggel erősítették. Az őrző sereg áll három Batalion gyalogokból, öt pattantyus kompaniákból, 's egy Dragonyos csapatból, melly egy meglehetősen számú Generálistábj mellett szolgál. A' tengeri őrző sereg áll, egy 50 ágyus hajóból, egy Fregáthol, és néhány Briggekből. A' partok' battéfiain 's a' szigetnek egyéb belső strázsa tanyáin, több mint 500 ágyuk állanak kiszégeztetve. —

„Legszorosabb rendelkezések vannak minden pontokon tétetve a' Bonaparte' öröztetésére. A' szigetnek némely helyeire tsak a' Kormányozó passusával lehet nap-pal menni, éjjel pedig sohova se' a' kato-

nák' éjjeli parolája nélkül. Akár merrefelé tekintsen az ember, nem lát egyebet, egyyes vagy csoportos strázskáknál. —

„Bonaparte Longwoodban a' Kormányozói Helytartónak házában lakik, a' melly körül néhány Anglus mértföldekből álló környék van kiszabattatva számára, hogy ott azt tsinálhassa a' mi tetszik. Ezen kerületen belől semmi strázsa niútsen mind addig, valaméddig Bonaparte fenn van. Az ő lefekvéste után közelitenek oda a' strázsak, 's a' házakörül állanak más nap' verratig. Ha kedve talál jöni Bonaparténak arra, hogy a' szüntelenül körülvetetve lévő 's ágyuk által oltalmaztatott helyen kívül lépjen, ilyenkor mindenkor egy tiszt által kell neki kísértetni, ki nek nem szabad a' szemit rolla soha elvenni. A' ki erre a' szüntelenül őriztetett vidékre bemeni akar, annak rendkívül való engedelmlevelének kell lenni. —

„A' tengeri rendelkezések még szorosabbak a' sziget körül. Mikor a' Newcastle nevű linéahajó (mellyen az Orosz és Frantzia Biztosok oda mentek), a' James-town' öblibe beérkezett volna, az erősségnek egygyik battériájáról 24 fontos golyó-bissal köszöntötték, azért, hogy Admirális Malholm elmúlatta volt valakit előre küldtén, érkezését meg-jelentetni. Az estvél jeladás után, melly ágyúzó által tétetik, az öbölből vagy tsak helyéről is elmozdulni senkinek nem szabad. Néhány tisztnek vannak egyenesen arra kirendeltetve, hogy éjjelenként ezen hajókra figyelmezzenek 's eze-

ket szüntelen való vigyázat alatt tartják. De ugyan ennek a következtése már most az is, hogy a' sziget a' halásztól is meg van fosztatva, melly neki eddig élelméttette. Már most csak nappal halászhatni. Éppen oly nagy a' szükség hal dolgában is, mint Friss husdolgában. —

„A' mi *Bonapartét* magát illeti, ő nagyon változó kedvű; sokat békételenkedik: hanem a' testinek e' miatt semmi baja nincs; jó egészsége jár. Még eddig senki észre nem vehette, hogy valyon elszánta-e már magát egészen és állandóképpen, ha mi türelemmel essék is, mostani sorsának hordozására, vagy pedig táplálja-e még magát valami reménységgel? Annyi bizonyos, hogy fogva való tartatása ellen folytában protestál, 's magát *Longwoodban* is mint Császárt úgy tisztelteti (tudniillik a' hozzátartozók által). *Bertrand*, *Montholon*, *Las Cases*, és *Gourgaud*, 's a' többek is minnyájan úgy viselik magokat éránta, mint Császár korában viselték. Az idegeneket, a' kik őtet látni akarják, elfogadja: de sem vendégséget sem estvéli társaságot nem ad soha. Azon a' határon kívül, a' meddig magánosan szabadon járhat, soha nem lépik, minthogy azt, hogy Anglus tiszt kísérje, telyességgel nem akarja szenvedni. Hasonló idegenséggel viseltetik az egyéb strázsak éránt is; arra felé, a' merre ezek állanak, nem szeret menni. Az ágyból délben kel-fel; fölöstökömöz; 3 oráig otthon foglalatoskodik egyedyl-mással; 4-kor az addig bejelentetett személyeket borsáttatja maga' eleibe; azután sétálni menyen gyalog vagy pedig hat lovasoktsiban (mert lovagolni most nem szokott); estvéli 8 órakor ebédhez-ül, mellyel 3 fertálynál többet el nem tölt; azután egy párti *reversét* jádzik; lefekszik; éjtzakának idején gyakran fel-kél dolgozni. A' maga történeteinek leírásán dolgozik, melyre a' régi *Monitörök*et használja költő gyanánt. A' velle való létel igen interessans lehetne, ha folytathatná valaki, mert ha belé hozhat-

ják egyszer a' beszédbe, azután sokáig elbeszélget: de ezt bajosan nyerhetik-meg az Anglusok: ezekkel ritkán elegyedik össze; leginkább csak a' maga *Frantziáival* szeret lenni. *Sir Hudson Lowe* legnagyobb kimmeléssel bánik velle; sőt a' mi töbl, még azt is megszenvedí bizonyos tekintetben, hogy, a' mire *Bonaparte* oly nagyon vágyodik, a' Császárságjadzást is folytathassa. Ezt még sem szenvedheti *Bonaparte*; még eddig csak kétszer vagy háromszor borsátotta maga eleibe. *Admirális Molkolmot* jobban szereti; ezzel barátságosabban él.

A' *Bonaparte*' *Szent Ilonai házánépt* ezek teszik: —

Nagy Marschal *Bertrand*; felesége, és gyermekei.

Generális *Montholon*; felesége és gyermekei.

Generalis *Gourgaud*.

Az Öreg *Las Cases* nevű tudós, az *Atlas Historique* írója, de a' mellyet ő, *Le Sage* költött nevezet alatt adott-ki; 's ennek fia az ifjú *Las Cases*.

Piontowsky, egy Lengyel tiszt, kiről azonközben azt irták nem régen, hogy *Szent Ilonáról* elküldetett volna Cápba, a' jó remenség' fokára.

Doktór *Omara*, egy *Irlandus*, ki régebben a' *Bellorophon* nevű lineahajón orvosodott.

Negyven *Szolgák*. Lova is van 18, mellyek a' jó remenség' fokáról hozattattak számára.

Kötsija kettő van. A' tselédjeinek forma ruhája, most iszöld és arany paszoméntos, mint régen volt.

Az erzők ezek:

General-Stáb: *Sir Hudson Lowe*, General-Lajtnánt, Fő vezér, a' szigetnek a' Napkeleti Indiai kereskedő társaság' részéről való Kormányozója, 's *Napoleon*nak a' Király által kineveztetett gondviselője; — *Sir Bingham* György, Brigadéros Generális; *Sir Reade Tamás*, Gen. Adjutans, Olerst-

lajtnánt; — Egy katonatitoknok, Oberst-lajtnánt; egy Kvártélymester Kapitány; egy Májor és egy Hadnagy, a' Lowe Adjutánsai; s a' Gen. Adjutáns mellett egy Adjuktus.

Artilleria: Ötven ágyú, batteriára való; 24 ágyú, tsatázó mezőre való; s néhány mozsarak, mind haszonvehetők.

Őr ző Sereg: Három Batalion, 2291 köz ember; 2 Oberstlajtnánt, 6 Májor, 23 Kapitány, 50 Hadnagy, 19 zászlótartó, 4 Adjutáns, 2 Kvártélymester, 1 Számtartó, 2 főbb Seborvos, 5 al Seborvos, 169 Strázsester, 138 Káplár, 72 Dobos.

El eség: Ez áll három esztendőre való sós húsból, mellyet Angliából szállítanak oda; a' friss eledelt pedig, minthogy a' szigeten ennek dolgában nagy szükség van, a' jó remenség' fokáról, Rio Janeiró-ból, s az Afrikai partrol, Angolából hordják, hanem minthogy ezen helyek közül egygyikkel sints Szent Ilonának rendes közösülése, tehát gyakran elkésik a' friss főzelék.

Tengeri erő: Neustle 50, Orontes 36, Phaenton 36, Falmouth 20, Spey 20, Musquito 18, Julia 16, Racoon 16, Levert 10, Podargus 10, Griffon 10 ágyus hajók. Fő vezérjek Admiralis Sir Pulteney Malholm. Hanem ezek a' hajók nem állanak örökké mind a' tizenegyen itt Szent Ilonánál, hanem el vannak száledve, Caphoz, Isle-de-France, s Ascensio szigeteikhez. Tsak a' sziget' négy oldalait őrzi szüntelenül egyegy, úgy mint két Fregát és két Brigg. Ascensio szigete egy tsupa puzta kőszikla, tsak most építettek rá az Anglusok egy batteriát, és 65 szállítottak patantyust belé, kiknek számára a' Sz. Ilonai magaziumokból visznek enivalót.

Az itt leirt level úgy adja elő a' Sz. Ilonai környüállásokat. mint az 1816-dik esztendő Augustusáig voltak. Ugyan akkortáiban, Julius' 22-dikén, az ott lévő Frantzia Királyi Biztos Montchenü is küldött onnet az Angoulemei postaigazgatóhoz s a' Sz. Lajos Rendje Rutteréhez Pri-

ux nevü barátjához egy levelet, melyben hasonló módon rajzoltatnak le az ott folyó környüállások. Hanem minthogy ez a' Montchenü ur' levele azután érkezett kezünköz, minekutánna már az előbbenit egészen beiktattuk; tehát ezen mávodikból már most tsak azokat szemeljük ki s teszsük ide, mellyek az előbbeninek ki-egészszítésére szolgálhatnak: —

„Az Ur, úgy mond mégtsak nem is képzelődhet Sz. Ilonáról, minthogy ez azon leírások szerént, mellyeket az Urak erről még eddig olvashattak, tsupa paraditsom, ahoképepest, miut a' valóság van. A' belső része még otsmányabb mint a' külső. Nem látni itt egyebet 50-től fogva 1500 ölnyi magasságú, meredek kőszikláknál, mellyeken semmi sem terem, s annál a' térségnél, a' mellyen Bonaparte lakik, egyebet. Imittamott áll egyegy tszonka fa, s néhol valami apró veteményes tablátskák is, de a' mellyek még a' krumplit is igen mostohán termik meg. Tsak egy város van a' szigeten; falú egy sints; a' többek tsak itt-ott elszorva tuláltató kajbák, mellyek betsületből falusi házaknak neveztetnek, de tiz közt alig találalik egy meglakható. A' város, Jamestown, valami 60 házakkól áll. A' kőszálás örvények mellett meglehetősz sekérütak találtatnak. Ne bánya az ur, hogy véllem ide nem jött. Nintsen itt majd semmi; a' mi van, nem lehet megfizetni pénz. Cá p, 600 orányira van ide, a' honnét, Anglia után, leginkább élünk. A' szigeten semmi tűzi fa nints; Angliából hozák a' köszenet. A' jó remenség' fokáról néhány ökröt kaptunk nem régen; 25-töt indítottak útnak; míg ide érkeztek vellek, 11 megdöglött a' hajón. Egy kis berbétsért, 5 s 6 Lajosaranyot, s a' majorság' darabjáért, de a' melly itt olyan rosz hogy alig lehet enni, 10 s 15 Frankot fizetünk. Legoltsóbb a' kenyér, ennek fontja 22 Sous (Frantzia krajtzár). Egy pár tzipók 18 s 20 Frank. —

„Már most a' mi foglyunkról is valamit: Azjörzősereg *Longwoodtól*, mely a' Kormányozó' házanem messze lakik. A' telegrafok' segedelmével, mellyek a' szigetnek minden pontjain taláthatnak, kevés szempillactatok alatt megtud a' Kormányozó' mindent; ha valamely rendkívül való történet fordúlva elő, 3 vagy 4 minúta-alatt az egész sziget fegyverben állhatna. A' sziget' aljabb partjai mellett éjjel szüntelen eveznek le 's fel az ágyus tsajkák, mellyek a' sziget' oldalai körül álló Fregátokhoz és Briggekhez tartoznak. Estvéli 6 óra után senkinek nem szabad különös engedelem nélkül elmozdulni a' házából; különben le-tartoztatják, vagy ha megfutamodik, utána lönek. Mihelyest valamely hajót, mely a' sziget felé közelít, meglátanak, ágyúlövés által jelentik. A' ki legelső jelt ad, mindenkor egy tallér jutalmat kap. Ez a' jeladás *Sz. Ilona* körül jó részt 60 mérföldnyire kiterjed a' tengeren. Semmi idegen hajónak meg nem engedtetik az ide való kikötés. A' tenger oly veszedelmes *Sz. Ilona* körül, hogy nem könnyen próbálj-meg valaki, hogy ide éjjel kiköszön. Mind ezekből kihozatja az ur azt, hogy az innen való elszökés physikai modon lehetetlennek lenni lassék, és hogy ha azt maga a' Kormányozó' elősegélleni iparkodna, az Admirálisnak is tudni kellene a' dologból. Meg történt, hogy a' Kormányozóval a' szigeten le 's fel sétálván, mondottam neki, hogy talám ez vagy ama strázsatanyát még jobban meg lehetne erősíteni: 's azonnal végrehajtotta jóvállasomat. Alájában szollván, nekem mindent tudtomra adnak, a' mi történik, 's az ur bizonyossá teheti hazánkfiait, hogy kezeséget válok azért, hogy addig, míg én itt leszek, ők addig *Napoleont* látni nem fogják. Azt azonban, hogy életemet itt keljen elvégeznem, nem reménelem, ha tsak éhség vagy unalom miatt nem találom meghalni. *Bonaparte* semmi se' olyan kevésbé, mint barátságos és kedves magaviseletű: szüntelenül békete-

lenkedik 's gyötri azokat a' kik körüllette vagynak. Állandóul megkivánnya, hogy Császári módon tegyek mellette a' szolgálót; mindenekkel Császári hangon beszélt. —

„Megengedem Urságodnak, hogy ezen levelemet leirattassa 's közönségessé tétesse, mintbogy reménelem, hogy ez által sok felelmesek meg fognak bátrítottatni, 's a' rossz gondolkodásuak megijesztetnek.

Spanyol Ország.

A' Frantzia újságokban egy magános tudósítónak levele jött ki, a' melly Decz. 17-dikén indult Madridból, 's így beszélt az ott folyó dolgokról: — „A' mit a' pap-ságnak reformáltatásáról, a' *Corteseknek* összehivattatásáról, 's a' finantziát illető új plánumokról elhíreltek, alájában mind fundamentum nélkül való mendemondák. Semmi újítás nem forog az esziben senkinek.“

Hogy az Amérikáli plánta tartományokba való expeditziókra, mellyekben (így fejezi ki magát a' *Madridi* újság) még nem uralkodik a' tökéletes tsendesség — szükség költséget lehessen össze szerezni, a' következendő két új adozások eránt tétetek readelelések, *először*, hogy minden árú portékától, melly az Amérikáli kikötőhelyekbe és a' Philippiniai szigetekre vitette-tik, 1 per Centet fizessenek — *másodszor*, hogy ugyan annyit fizessenek attól az ezüsttől és aranytól is, a' melly ugyan azon kikötőhelyekbe és szigetekre, be, vagy onnét kihozattatik.

Spanyol Amerika.

A' Ney-Yorkból Nov. 2-dikán indult levelek azt beszélik, hogy Déli Amérikában a' *Barcellonai* terségeken Október 28-dik napján nagy tsatázásra került volna a' dolog a' *Sir Gregor Macgregor* vezérlése alatt lévő insurgents, és a' Generális *Morales* vezérlése alatt lévő Királyi seregek között. Ha megvalóságosodik ez a' tudósítás, így a' Királyi seregek megverettettek;

az ő holtakból, sebesekből, és elfogattakból álló vesztesék 3 vagy 4 ezer emberre telik, s azután az insurgensek Caraccást s La Guayrát is elfoglalták, egész Porto Cabellóig előnyomultak; Morales pedig, ágyuit, bagázsiját, s egyéb kiegészítőit elvesztvén, a hegyek közé futott.

Hogy azon idő előtt, melyben ezt a nagy verekedést történtnek lenni írják *Ney-Yorkból*, egy hónapig, még a Királyi seregek kezében volt Caraccas, bizonyos dolog, minthogy ott (Caraccasban) hivatal szerint hirdették ki Október közepén a tájban az újságok, hogy a Cumanai partok mellett a Király hajói az insurgens hajók ellen meglehetősen szerentsével támadtak, s közülök néhányakat elfogták.

Buenos-Ayresben ezen új időkben semmi újabb történetek nem fordultak elő. Némelyek azt erősítették, hogy a Portugallus seregek nem fogják addig a La Platái insurgensek ellen a hadakozást megtámadólag elkezdni, míg Spanyolországból egy új expedíció, melyhez (mint feljebb íránk) pénz gyűjtetik, meg nem érkezik. Mások ellenben úgy írják, és pedig ez újabb tudósítás az elsőnél, hogy a Brasiíliai határok mellett már valósággal összezsúptak legyen a Portugallus és Insurgens szélső csoportok.

Az a hír, mely a minap szárnyalt, hogy Admirális Brown a Buenos-Ayresi insurgensekkel összevesztvén, tőlök elpartolt, s szolgálatot magának az Anglusoknál keresett volna, még nem szafolódott meg. Az ő elpartolása után, csak két 30 ágyus és két 16 ágyus hajókból állott a Buenos-Ayresieknek egész tengeri ereje. A mi a kereskedést nézi, e most itt igen rossz állapotban áll; az Anglus portékáknak szinte semmivel nagyobb bétése, mint a Frantzia országaiéknak. Az ott találtató honyi termékek és szerzemények ellenben nagy áron kelnek. Az ökor bór példának okáért, mely kapsi volt, hogy az Északi Amerikai

kereskedők harmadfél Piasterrel is fizették darabját.

Brasília.

Belgiumi levelek erősítik, hogy az a követség, mely azért küldetett vala a Frantzia országlószéktől Rio Janeiroba, hogy Frantzia Guyanát vissza kérje, céljának elérése nélkül tért legyen onét vissza.

Haiti.

Egy Baltimorei fiú, a ki azért jött volt onét a Port-au-Princei kötőhelybe, hogy innét az ifjú Minával ő is elevezzen, s velle jó rossz szerentséből egyformálag osztózzék, hanem a ki elbetegesedése miatt tőlle hátra maradni kénytelenített, azt beszél, hogy mások is sokan hátra maradtak tőlle ki egy ki másokra nézve, tudni illik elbetegesedés, elkedvetlenülés, s mindenek felett a pénzes kassának kiürösödése miatt. A kik mellette búságesek maradván, velle a tengerre, még maig sem tudja senki hova, és mi czelzással, eleveztek, mind olyan tapasztalatlan fiatal emberek, kiket csak az újságon való nagy kapás s az azindulat s kívánság érzékenyít, hogy ők is meg különböztesseék magokat a szabadság ügyének védelmezésében. Ez azindulat gyakran igen messze ragadja az ifjú tüzet, vagy jobban szólván a tüzes ifiut. Az a legény, a ki ezeket beszélgette, mint tiszt úgy akart volna szolgálni a Mina expedíciójánál, ha elmehetett volna velle.

Henrik Király, kinek számára Németországban, Westphaliában a Ravensbergi Grófságnak, mely most Pruszsiához esett, Bielefeld nevű, régen Hausentica nevezetes városában, sok gyólt, damast-szövés, s egyéb portékákat, nevezetesen sok drága-abroszokat s egyéb asztali holmikat készítenek, a maga Királyi országos czimereinek rajzolatját is elküldötte ezen városba, hogy ezeket is szőjjék a varják-be a mes-

teremberek az egyéb czifraságok közé. Egyéb példázatok között igen nevezetes az ő Királyi kiválasztott mondása (symboluma), melly ezekből a' szokból áll: *Dieu, ma cause, et mon épée* (Az isten, az én ügyem, és az én kardom). — Mind ezenkívül *Bremában* és más Európai kereskedő városokban is, sok drága asztali készületeket, brillant, drága kő, és gyöngy ékeségeket vásárlottak *Henrik Királyné* számára is, 's mind ezeket nagy áron vettek, 's ott helyben haladek nélkül kifizettek kész pénzel.

P r u s s i a.

Megfontolván Király ő Felsége, hogy a' nemesebb szívü embereknek kegyes lelküket nagyon érzékenyíti, hogy az ő meghalozott kedveseiknek emlékezete a' vallás által is megszenteltesse, 's a' szent helyeken való buzgolkodás által is meginnepeltesse, több rendbeli veledéseknek meghalata-sa után, a' múlt Nov. 17-dikén egy végzést adott ki, melly által meghatározatik, hogy minden esztendőnként az Ekklesiát esztendőnek utolsó vasárnapján mind a' két Evangyelicus hitü Ekklesiák közönséges innepet tartsanak az ő Felsége Státusaiban a' holtak' emlékezetére. Ezen innepet előre 8 nappal ki kell a' predikálószékekből hirdetni, azt, az innepet megelőző estvén be kell harangozni, az ekkor tartandó istentiszteletet különös liturgia által meg kell különböztetni, az oltárt be kell fekete fátyollal vonni 's reá két egő gyertyát tenni, hanem egyéberánt minden olyan pompát, melly az Evangelicusok istentiszteletével össze nem fér, el kell távoztatni. Hogy a' predikáció a' helyhez 's körülállásokhoz illő lehessen, a' pap maga választhatja ki a' tárgyat, a' miről predikáljon; de, hogy a' holtak névszerént nem említhetnek, magában érthető dolog. Nem is tsak az előbbeni esztendőbeli holtakat, hanem átaljában minden megboltaknak emlékezetét illeti ez az innepelés, tudniillik a' mint kiki a' maga személyes összeköttetéséhez képpest valamely holtak emlékeze-

tét tiszteli, 's azért egy ilyen keresztényi kegyesáhitatoskodást jó szívvel teszen. Hogy gyászruhában jelenyenek - meg a' hívek ezen innepésre, nem szükség őket inteni, mert a' kinek olyan ruhája van, meghívás nélkül is felveszi azt. Egyszersmind azt is megparantsolni méltoztatott ő Királyi Felsége, hogy az Oltárok Nagy pénteken, mint a' 'Krisztus' halála' napján, is, bevonattassanak feketével.

Német Ország.

Göttingában nagyon megnevekedett a' tanuló' száma; 1132-ten vannak: kik között 386 honnyi, 566 egyéb Német, 4 Amerikai, 63 Dánus, 10 Anglus, 6 Frantzia, 5 Hollandus, 2 Ausztriai, 1 Olasz, 36 Orosz, 8 Swétzsi, 17 Helvetus, 1 Spanyol, 25 Magyar, és 2 Chios szigetebéli fiú találattik.

Nagy Britannia.

Hunt nagyon bosszankodik, hogy az ő *Bristoli* gyűlése a' nagy esső miatt oly népetlen volt; alig volt jelen 1000 ember. Tsakugyan még is tettek némely határozásokat, mellyek között az első és nevezetesebb az afféle erőszakoskodások ellen való intézetve, a' milyenek Dec. 2-dikén törtettek; kifejeződött továbbá, hogy a' nép magát semmi tulajdon ereje által való elégtételkeresésbe ne avassa 's a' közönséges tsendeség meg ne zavartassék; a' több határozások azt az igasságtalanságot illetik, hogy Anglia, azért hogy Frantzia országra egy országlást fegyveres erő által reá tsazítsason, a' Britannus népnek vagyonát tékozzolja; nagy számú ármádát tart; véghez kell vinni, hogy a' Parlamentum reformáltassék, 's annak tagjait minden esztendőben a' nép koros emberei válasszák ki; a' nép' ktszofoltatásának lenni nyilatkoztatik; hogy neki hathatos segedelem helyest, két kis pénzért *Sine-Cura-levés* ajánltatlk. Végre meg igerte Hunt, hogy a' közelébb tartandó *Spa-Fieldi* gyűlésen is, személyesen jelen leszen (Ez a' Parlamentum kinyittatását követő második hétfün fog tartatni)

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

Tudományos Dolgok.

Valamint egy felől, a' Göttingai tudos Jelentés 176. 155. és 60-dik Darabjaiban 1796. 1801. és 1812-dik Esztendőkről a' mély Tudományú és nagy Literator Heyne; az Austriai Császárság Hazai Leveleiben a' 96. szám alatt 1812-dikben egy vitéz és tudományos Katona; és a' Hesperusban, melly a' pallérozottabb olvasok számára szánt Nemzei Levél, a' 42-dik szám alatt 1816-ban egy Erdélyben polgári Hivatalt viselő és Tudományokat betsúló idegen, és minden más Erdélyi Nagy Fejedelemségben megjelent szemes és tudományos Utazók, vagy az Erdély állapotját csak le-írásokból esmérő más idegen Tudosok, s Tudományokat azerető s elő segíteni kívánó érdemes Hazánkfiai-is, mély tisztelettel és háladatos, meg illetődéssel emlékeznek Erdélyben Maros Vásárhelyen az Köz Haszonra fel-állított és ki-is nyitott megbetsúlhetetlen Bibliothecájára eránt, nagy érdemű és Méltóságos idősebb Gróf Széki *Telchí Sámuel*, Felsőleges Urunk Arany-Költös Hive, Belső Titkos Tanácsos, Nemes Bihar-Varmegye Fő Ispánya, és Erdélyi Udvari Cancellarius Ur ő Excellentiájának s több Tudos Társaságok Tagjának; és azon Bibliothecát úgy nézik mint a' tisztelt Gróf Ur ő Excellentiája Halhatatlanságának örök emlékezet oszlopát, Erdély Ország tudományos ki fejtődésére leg hasznosabb kút főt és leg jobb segéd eszközt — s mindnyájan áldás, békesség, meg-elégedés hosszú élet és örök boldogság kívánásra, s buzgó háladásra fokadnak-ki. a' nagy lelkű alkotónak meg-betsúlhetetlen Jététeményéért és még a' később Maradékokra-is nevékedve ki ható Kegyelmeért; kiknek érdemlett kívánságaihoz minden igaz jó Hazafi is örömmel foglalja forró szives érzését — ugy más felől nem álhattyák meg a' fenn említettek Emberiség Baráttjai, hogy szomorúan

meg-ne említették; hogy ezen szép tudományos kints, mellyet a' tisztelt Nemes alkotó 19 esztendő korátót fogva nagy szorgalommal szélesen ki-terjedett esmérettséggel, mély és jól el-rendelt Tudományai és fejedelmi költséggel, minden némű leg-jobb könyvek és ki-adások közzül 25,000 daraboknál többre szaporított, és még-mais 78. Esztendő, vidám, munkás, egészséges és igen Kedves öregségében terhes és gondos nagy hivatata pontos pojtatása mellett, szüntelen gyűjt, — ámbár örökre a' köz haszonra szehtelve, és e mellett egy jó igen alkalmas és minden hozzá tartozó készületekkel ki-állított Olvasó szoba; Bibliothecarius; Iro Deák és Szolga legyen is fundálva, még-is csak nem magánosan, el-hagyattatva és haszon nélkül áll M. Vásárhelyen mint a' Gyertya ál a' véka alatt, s ritkán lehet benne olvasókat találni; s ezt a' M. Vásárhelyen lévő oskolai és polgári Hivatalbelieknek, különösen pedig a' M. K. Táblán praectizáló és a' Nemes Oskolákban tanuló számos Ifjuságnak igen nagy hibául tessik-ki minnyájan, s azt vetik szemekre: hogy nem tudják hasznolni az előttök lévő nagy kintset.

Ifjú Baráttim, s érdemes Hazánkfiai! Kik a' mult Augustus 23-dik nájján 1816-ban ugyan ezen Magyar Kurir 16-ik Darabjában oly nemes buzgaságtokat és háladatosságtokat nyilatkoztattatok-ki a' halhatatlan érdemű alkotó eránt nagy Jó jététeményéért és rollatok való Atyai hiv Gondoskodásáért, mossátok-le magatokról ezen motskat és szemre-hányást, mutassátok-meg érdemes Elöljáratoknak, jövendőre reménységeket bennetek helyhezhető Atyátokfiainak és más nagy lelkű Hazánkfiainak, s az Emberiség pallérozása eránt nemes buzgosággal gondoskodó Idegeneknek-is; hogy Ti az előttetek lévő Tudományos kintstáratok méltó-képpen tiszteelni, betsúlai, és belőlők hasznot-is venni tudtok, s azok-

nak Segedelme által készítekek magatokat nagy igyekezettel az Emberiség, Haza és Fejedelem híj szolgálattáira. Ez által vizititek. Ti azt végbe: hogy a' rollatok Gondoskodó nagy lelki pártfogók és segéd Atyáitok örvendvén nemes tetteik tiszelt hasznos következésein még nagyobbaknak ki-vitelére serkentetnek; mások pedig az érdem-díjszösséges hálmáin díszeskedőknek nyomdokaikat követve annál inkább iparkodnak. A' Könyv-házakban vagyunk a' régi el-huny: villágnak sok századokon keresztül meg-probált böltségeit el-rejtve; és ott vagynak az újabb találmányok és proba-tételek fel-jegyezve; melyekből öszveszedett jó principiumokon lehet csak, mind a' közönséges polgári mind a' házi különös boldog 's pallérozott-életet el-rendelni. A' könyvekben tabáltak békességes átürö és meg-probált, okos tanács-adókra, nem kedvező útmutatókra és hív-segéllő igaz Barátokra, kik Titeket sem szerentsében sem szereintségben el-nem hagyának; hibátoakat és virtussaitokat egy forrású hírelkedés nélkül meg-mondják minden esetekben tanítanak, oktatnak és jobbitanak; sok jól meg-válogatva olvassátok, meg-olvassátok 's tanuljátok azokat szorgalommal és állandó figyelemmel; 's igyekezzetek a' mit-jól meg-tanultatok belőlők az életregulájára tenni, 's közönséges haszonra fordítani, rövid idő-mulva meg láttyátok annak ki-mondhatatlan nagy hasznát, nem csak magatokra nézve különösen, hanem egész kedves Hazánkra 's általi ez Emberiségre nézve is. A' lelki és testi az okos ki formálódás, egyetlen egy valóságos Emberi mód arra: hogy szeretett kistsín Hazánk és Nemes Nemzetünk magát, a' pallérozottabb Országok és Nem-

zetek sorába fel-emelhesse, és azon homályból és esmérletlenségből ki vegye, melybe még ma is némely külföldi Tudósok előit is vagyunk. Kik között egy Jénai tudós csak most ebben az esztendőben kiadott tudós Ujj-ságában úgy emlékezik Erdélyről mint valami új világról; ezt jegyezvén meg az érdemes Doctor Baumgarten Ur Erdélyi Fűvész-Könyvéől: ez egy ujj Világ részének Botanikája — — Ennek bizonyos el-érésére pedig egy leghathatósabb eszköz a' könyveknek okos használat-sa. — Melly ki-fejtődését és az erköltsiségben 's tudományokban való sebessélmenetelét kedves Hazánkunk és Nemzetünknek hogy még sokáig örömmel nézhesse és hathatósan elő segelhesse a' fenn említett Könyv Tárnak nagy Leleki Alkotója buzgon chajtja ezeknek alazatos Irodja is.

Tekintetes *Simonyi András* Cs. Kir. Udvarnok Urat, a' Királyi Jénai Tudományos Társáságnak Saxóniában egygyik Tagját, Tek. Ns. Zabolch és Szotthmár Vármegeyek Törvényes Tábla első Biráját, a' Szép Tudományok és Filozofjának Doctorát, ilyen irással tisztelte meg a' Fels. Pruszszus Király: —

„No. 911: — *Simonyi Tábla Biró* Urnak *Pesten* — Ó Pruszsziai Királyi Felsége méltóztatott a' *Simonyi Tábla Biró* Ur által e' f. hónap 9-dikén Ó Felségének benyújtott két deák könyvet kegyelmesen elfogadni; és azoknak közléséért való köszönetét, úgymint a' maga figyelmének bizonyosságát, ezennel éránta kijelenteni. Kelt *Potzdamban* Október 25-dik napján 1804 — (Aláíras) *Friedrik Wilhelm* m. p.

- Ján. 14. dik napján Száz forint Huszaspénzért, Váltótzedulában 382 1/2 forintot,
— egy Császári aranyért. — fl. — kr. — Egy Hollandus aranyért — fl. — kr.
Ján. 15. dik napján 100 forint huszas pénzért, Váltótzedulában 380 1/2 forintot,
— egy Császári aranyért — fl. — kr. — Egy Hollandus aranyért — fl. — kr.
Ján. 16. dik napján 100 forint huszas pénzért, Váltótzedulában 374 1/8 forintot,
— egy Császári aranyért — fl. — kr. — egy Hollandus Aranyért — fl. — kr. adtak.